

به نام خدا

روش‌های نوین تدریس

مؤلف :

کیوان پورآزاد

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: پورآزاد، کیوان، ۱۳۵۳-

عنوان و نام پدیدآور: روش‌های نوین تدریس / مولف کیوان پورآزاد.
مشخصات نشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۹۰ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۲۶۱-۰

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۸۹ - ۹۰.

موضوع: تدریس -- روش‌شناسی

تدریس -- نوآوری

معلمان -- اثر بخشی

رده بندی کنگره: LB۱۰۲۵/۳

رده بندی دیویی: ۳۷۱/۱۰۲

شماره کتابشناسی ملی: ۹۳۴۷۲۹۶

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

Teaching -- Methodology

Teaching -- Technological innovations

Teacher effectiveness

نام کتاب: روش‌های نوین تدریس

مولف: کیوان پورآزاد

ناشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)

صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲

چاپ: زبرجد

قیمت: ۷۲۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان:

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۲۶۱-۰

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۸	روش‌های جدید آموزشی
۱۲	طرح کلر و سطوح مختلف آن
۱۵	زمان منظور شده برای یادگیری
۱۵	$F =$ میزان یادگیری
۱۶	انگیزش \times زمان منظور شده برای یادگیری
۱۶	$F =$ میزان یادگیری
۲۹	مراحل اجرای روش واحد ها :
۳۱	محاسن و محدودیتهای روش واحد موضوع :
۳۶	محاسن و محدودیتهای روش واحد طرح :
۳۷	روش‌های نوین تدریس
۳۸	هدف‌های آموزش انفرادی
۴۰	مطالعه خود هدایت‌شده و مستقل
۴۱	یادگیری تا حد تسلط
۴۲	تدریس خصوصی
۴۴	تدریس خصوصی (انفرادی)(tutoring)
۴۵	آموزش برنامه‌ای (PI)
۴۶	آموزش برنامه‌ای خطی
۴۶	اصول مهم در برنامه‌ریزی خطی
۴۷	آموزش برنامه‌های شاخه‌ای
۴۷	مشخصات برنامه‌های شاخه‌ای
۴۹	آموزش انفرادی تجویز شده (IPI)
۵۰	نقش معلم در آموزش انفرادی تجویز شده (IPI)
۵۱	آموزش انفرادی هدایت شده (IGE)
۵۱	کلاس‌های بدون پایه (nongraded classes)
۵۱	آموزش گروهی (team teaching)
۵۲	تدریس گروهی با نقش‌های متفاوت (differentiated staffs)
۵۲	گروه‌های سنی متفاوت (multiage grouping)
۵۳	تفاوت‌های فردی
۵۳	ارزشیابی IGE-CAI-IPI
۵۴	روش مسأله‌ای
۵۵	شرایط اجرای روش مسأله‌ای
۵۵	چگونگی اجرای روش مسأله‌ای
۵۶	محاسن روش مسأله‌ای
۵۷	روش واحدها
۵۸	ویژگی‌های روش واحدها
۵۹	مراحل اجرای روش واحدها

۶۰	ویژگی‌های روش واحد موضوع
۶۱	محدودیت‌های روش واحد موضوع
۶۲	نظریه‌های تدریس
۶۶	هدف نهایی تدریس یا حالت مطلوب
۶۷	حالت موجود (ابتدایی)
۶۸	کاربرد کنش‌های تدریس
۶۹	انتخاب یک شیوه تدریس مناسب
۶۹	عوامل مؤثر در تدریس
۶۹	ویژگی‌های شخصیتی و علمی معلم
۷۰	ویژگی‌های شخصیتی معلم و نقش آن در تدریس
۷۲	تأثیر شخصیت و رفتار معلم در فرآیند تدریس
۷۴	تأثیر شخصیت علمی معلم بر فرآیند تدریس
۷۶	ویژگی‌های شاگردان و تأثیر آن در فرآیند تدریس
۷۸	برنامه متکی بر اصالت مواد درسی
۷۹	برنامه متکی بر رشد همه‌جانبه شاگرد
۸۰	تأثیر فضا و تجهیزات آموزشی در فرآیند تدریس
۸۲	جدول یک نظریه تدریس هماهنگ
۸۳	محتوای درس
۸۳	کنش‌های مهم تدریس (function of teaching)
۸۴	انگیزش (motivation)
۸۴	اطلاعات (information)
۸۴	به جریان انداختن اطلاعات (information processing)
۸۵	ذخیره‌سازی (storing) و اصلاح مجدد
۸۵	انتقال اطلاعات (transfer of information)
۸۵	کنترل (monitoring) و هدایت (direction)
۸۶	تفاوت بین تدریس و یادگیری
۸۹	منابع

مقدمه

روشهای سنتی به روش هایی گفته می شود که اکثر مدارس دنیا ، در طول تاریخ آموزش و پرورش از آن استفاده کرده اند و امروزه نیز یکی از متداول ترین روشهای حاکم بر مدارس هستند. مهمترین این روشها ، روش حفظ و تکرار، سخنرانی ، پرسش و پاسخ ، نمایشی ، ایفای نقش ، گردش علمی، بحث گروهی و روش آزمایشگاهی است.

روش حفظ و تکرار از قدیمی ترین روشهای آموزشی است. محور فعالیت در این روش ، حفظ و تکرار مطالب آموزشی است. در این روش ، انضباط بسیار سخت و آمرانه است و به علاقه ، استعداد و تفاوت های فردی شاگردان توجه نمی شود.

روش سخنرانی نیز سابقه ای طولانی دارد. اساسا این روش ارائه اطلاعات شفاهی از طرف معلم و یادگیری آن از طریق گوش کردن و یادداشت برداشتن از طرف شاگرد است. در این روش معمولا معلم فعال و شاگرد پذیرنده و غیر فعال است. مراحل اجرایی این روش عبارت است از آمادگی برای سخنرانی ، مقدمه ، ارائه محتوا و جمع بندی و نتیجه گیری. در هر یک از این مراحل ، مسائلی را باید مورد توجه قرار داد؛ مثلا در مرحله آمادگی ، سخنران باید از نظر تجهیزات و از لحاظ علمی و عاطفی کاملا آماده باشد. در در مقدمه ی سخنرانی ایجاد رابطه بین معلم و شاگرد ، جلب توجه شاگردان ، ایجاد انگیزش ، استفاده از پیش سازماندهنده و گرفتن پیش آزمون بسیار مهم است؛ زیرا زمینه ی لازم را برای شنیدن محتوای سخنرانی فراهم می کند. در مرحله ارائه متن و محتوای سخنرانی ، سخنران باید به جامع بودن محتوا و سازماندهی منطقی آن ، رابطه جزء با کل ، همبستگی تسلسلی مطالب ، ایجاد رابطه بین هدف و محتوا و جلب توجه مستمر شاگردان در طول سخنرانی با به کارگیری محرک های مختلف - فعالیتهای جسمی و

استفاده از طنز و پرسش و پاسخ - توجه داشته باشد. در جمع بندی سخنرانی ، معلم حتی الامکان باید سعی کند از وجود شاگردان استفاده کند.

در روش پرسش و پاسخ که عده‌ای آنرا روش سقراطی نیز گفته اند ، معلم می‌کوشد با طرح سوال ، شاگردان را به تفکر و تلاش ذهنی وادار کند . این روش برای کلاس‌های پر جمعیت کارایی چندانی ندارد.

در روش نمایشی شاگردان از طریق دیدن، مهارت خاصی را یاد می‌گیرند. این روش زمانی به کار می‌رود که تجهیزات و امکانات آموزشی بسیار محدود یا منحصر به فرد باشد. روش نمایشی در چهار مرحله آمادگی ، توضیح ، نمایش ، و آزمایش و سنجش اجرا می‌شود . البته گاهی مراحل توضیح و نمایش در هم ادغام می‌شوند.

روش ایفای نقش نیز یکی دیگر از روشهای سنتی است که برای تجسم عینی بعضی از موضوعات درسی به کار می‌رود . از ویژگی‌های بارز این روش ارتباط عاطفی بین ایفاگران نقش و بینندگان (شاگردان) است که در یادگیری ، بویژه یادگیری در سطوح مختلف حیطه عاطفی ، بسیار مؤثر است.

روش گردش علمی نیز از روشهای است که امروزه کاربرد زیادی دارد . روش گردش علمی با توجه به مدت زمان اجرای آن به گردش علمی بسیار کوتاه مدت، گردش علمی چند ساعتی ، گردش علمی روزانه ، و گردش علمی هفتگی و ماهانه تقسیم می‌شود. این روش از نظر اجرا شامل سه مرحله است:

۱. فعالیتهای قبل از گردش علمی؛

۲. فعالیتهای ضمن گردش علمی؛

۳. فعالیتهای بعد از گردش علمی؛

هنگام اجرای این روش توجه به نکات مهمی همچون اخذ موافقت از اداره آموزش و پرورش و والدین شاگردان ، رعایت نکات ایمنی و انطباق محل بازدید با هدفهای آموزشی از اهمیت خاصی برخوردار است. روش گردش علمی روشی است که آموزش را

از درون کلاس به بیرون کلاس سوق می‌دهد و زمینه ارتباط مدرسه با جامعه را فراهم می‌کند.

روش بحث گروهی روشی یکی از روشهای مؤثر آموزشی است؛ زیرا محور کار در این روش فعالیت شاگرد است. این روش برای کلاسهای کم جمعیت قابل اجرا است. در این روش، مطالب علمی مستقیماً به وسیله ی معلم در اختیار شاگردان قرار نمی‌گیرد. معرفی منابع توسط معلم صورت می‌گیرد، اما شاگردان خود به مطالعه و جمع آوری اطلاعات می‌پردازند. در این روش، علاقه و تسلط شاگرد بر محتوا بسیار مهم است. و علاوه بر کسب اطلاعات علمی، تفکر شاگرد پرورش می‌یابد، توانایی اظهار نظر در جمع در او ایجاد می‌شود و انتقاد پذیر و انتقادگر بار می‌آید علاوه بر این، توانایی در مدیریت و قدرت بیان، استدلال، تحلیل و تصمیم گیری تقویت می‌شود. روش بحث گروهی همانند سایر روشها دارای مراحل آمادگی و برنامه ریزی و اجرا است. در مرحله آمادگی و برنامه ریزی عواملی همچون انتخاب موضوع، فراهم کردن زمینه‌های مشترک نحوه آرایش شبکه‌های ارتباطی، ارتباط افراد و تعیین نقشها باید مورد توجه قرار گیرد. معلم باید در مرحله ی اجرا به نکاتی همچون وظایف خودش، نحوه ی شرکت شاگردان در بحث، کنترل و هدایت بحث و، وظایف شاگردان در بحث توجه داشته باشد. روش بحث گروهی اگر به دقت انجام نشود، موجب بدآموزی خواهد شد.

آخرین روش، روش آزمایشگاهی یا آزمایشی است. این روش بر اصول یادگیری اکتشافی استوار است و بدین علت، عده‌ای آن را جزء الگوی حل مسأله دانسته اند. در این روش، شاگردان از طریق آزمایش به کسب تجربه می‌پردازند. روش آزمایشگاهی برای دروسی مانند علوم تجربی روش بسیار مناسبی است. در این روش هدایت معلم بسیار حائز اهمیت است. قبل از شروع آزمایش توسط شاگردان، معلم باید نحوه ی آزمایش، نکات ایمنی و چگونگی تنظیم گزارش را به شاگردان بیاموزد. در مواقعی که ابزار و مواد آزمایش خطرناک یا نادر است، بهتر است معلم، خود آزمایش را انجام دهد.

روش‌های جدید آموزشی

روش‌های آموزش انفرادی

بسیاری از روانشناسان تربیتی و مربیان آموزشی اعتقاد دارند که موقعیت یادگیری باید چنان سازمان دهی شود که هر شاگرد بر اساس توانای‌های خود به فعالیت بپردازد. برای نیل به چنین هدفی روش‌های آموزش انفرادی روش‌های بسیار مناسبی هستند؛ زیرا در این نوع از روش‌ها؛ شاگردان بر حسب توانایی‌شان پیش می‌روند و معلم نیز وقت کمتری صرف تدریس میکند.

البته اولین و اساسی‌ترین درراه تحقق چنین هدفی پذیرفتن مفهوم «شاگرد محوری» در طراحی و آموزش است. در بسیاری از مواقع؛ دستیابی به هدف‌های آموزشی از طریق آموزش انفرادی بسیار آسان‌تر و امکان پذیرتر از روش‌های سنتی دیگر است؛ بویژه اگر روش آموزش انفرادی به طور صحیح به کار گرفته شود؛ روحیه‌ی استقلال طلبی شاگردان در اجرای طرح‌های کوچک و بزرگ تقویت می‌شود.

آموزش انفرادی الزاماً به معنای آموزش یک شاگرد توسط یک معلم با یک برنامه خاص نیست.

آموزش انفرادی ممکن است به صورت گروهی نیز انجام گیرد. البته وقتی آموزش انفرادی به صورت گروهی طراحی می‌شود؛ بهتر است گروهی از شاگردان که دارای ویژگی‌های مشترک هستند، تحت آموزش قرار گیرند. روش‌های آموزش انفرادی از نظر نحوه اجرا و مواد آموزشی عبارتند از:

- آموزش برنامه‌ای (PI)؛
- آموزش به وسیله‌ی رایانه (CAI)؛
- آموزش انفرادی تجویز شده (IPI)؛
- آموزش انفرادی هدایت شده (IGE)؛

^۱ programmed instruction

^۲ computer assisted instruction

^۳ individually prescribed instruction

تمام روش‌های فوق ریشه در ((آموزش برنامه‌ای)) دارند. این روش‌ها از زمانی که فن آوری تولید مواد آموزشی گسترش یافت، در نظام‌های آموزشی مطرح شدند. آموزش‌های انفرادی چه هدف‌هایی را دنبال می‌کند:

۱. رعایت تفاوت‌های فردی:

انفرادی کردن آموزش یکی از پدیده‌های مهم ال‌های اخیر نظام‌های آموزشی است. بارها معلمان و مربیان آموزشی نسبت به میزان کارایی روش‌های سنتی تردید کرده و عدم رضایت خود را ابراز داشته‌اند. این عدم رضایت تا حدودی ناشی از تفاوت‌های فردی موجود بین شاگردان است. تفاوت‌های فردی، حداقل از دهه ۱۹۲۰ مورد توجه بسیاری از صاحب نظران تربیتی واقع شده است؛ زیرا در این سال‌ها بود که با اجرای آزمون‌های مختلف، به میزان بهره‌ی هوشی شاگردان پی برده‌اند. طبیعی است که تفاوت‌های فردی کار معلم و مربی را در روش‌های سنتی و معمول بسیار پیچیده و مشکل می‌سازد. تفاوت‌های فردی، روش سخنرانی و حتی روش بحث گروهی را در آن یک موضوع واحد با یک روش خاص برای همه اجرا می‌شود، آشکارا زیر سوال برده است. اگر در کلاس تفاوت‌های فردی در نظر گرفته نشود، خستگی، انزجار و تنفر از فعالیتهای آموزشی تقویت خواهد شد. راه حل طبیعی چنین مشکلی به کارگیری روش‌های آموزش انفرادی یا طبقه بندی شاگردان بر اساس توانایی‌هاست. البته باید توجه داشت که تکنیک‌های آموزش انفرادی به صورت گروه‌بندی می‌تواند مشکل ویژگی‌های ثابت شاگردان را حل کند، ولی هرگز قادر به حل مشکل ویژگی‌های متغیر آنان نیست؛ مثلاً چه بسا شاگردان در یک موضوع خاص، استعدادی یکسان، ولی قدرت درک و دریافت متفاوتی داشته باشند و ممکن است پاسخ به یک شاگرد، برای شاگرد دیگر حتی در گروه هم‌سنخ ارضا کننده نباشد.

۲. رشد استقلال در عمل یادگیری

گذشته از این که در آموزش انفرادی ، شاگردان می‌توانند با توجه به استعداد خود به هدف‌های آموزشی دست یابند ، روش آموختن مستقل را نیز یاد می‌گیرند. یعنی در روش آموزش انفرادی شاگردان « یاد می‌گیرند که چگونه یاد بگیرند» و این خود یکی از هدف‌های مهم آموزشی است ؛ زیرا شاگردان باید قادر باشند پس از ترک مدرسه یادگیری را ادامه دهند.

۳. عادت به مطالعه

معمولا معلمان و شاگردان انتظار دارند که وقتی در مدرسه یا منزل به تنهایی کار می‌کنند ، بیشتر یاد بگیرند. این هدف معمولا از طریق آموزش انفرادی تحقق می‌یابد و شاگردان با این روش معلومات زیاد تری کسب می‌کنند. کسب معلومات بیشتر رضایت از فعالیتهای آموزشی را فراهم می‌کند و بر اثر ادامه فعالیت شاگرد به مطالعه عادت می‌کند و استمرار این عمل عادت به مطالعه را در او تقویت می‌کند.

۴. ایجاد مهارت در مطالعه

معلم می‌تواند با ارائه روشهای صحیح ، بر مهارت شاگردان به هنگام مطالعه بیفزاید. رایبسنون^۵ در سال ۱۹۷۰ در این زمینه ، روش مطالعه SQ3R^۶ را پیشنهاد کرده است. مراحل این روش عبارت است از:

الف) مطالعه اجمالی ؛ یعنی مطالعه عناوین و یادآوری اطلاعات گذشته .

ب) سؤال (ایجاد سؤال هایی در ذهن) ؛ یعنی برگرداندن عناوین کتاب به سؤالهایی که احتمالا پاسخ آنها باید داده شود.

ج) مطالعه (خواندن) ؛ یعنی قرائت دقیق متن برای یافتن پاسخ سؤالات.

^۵Robinson

^۶Survey ,Question , Read ,Recite ,Reviwe